

ROZPRAWY.

Materyały do historyi leśnictwa w Polsce.

I. Inwentarz Starostwa Lanckorońskiego z r. 1777.

W numerze 6. „Sylwana“ zamieściliśmy jako interesujący dokument historyczny, inwentarz starostwa Lanckorońskiego z r. 1713. Obecnie otrzymaliśmy od nadleśniczego dóbr izdeblickich p. Józefa Miśki dalszy dokument, mianowicie inwentarz z r. 1777, pochodzący z czasów, gdy starostwo Lanckorońskie po pierwszym rozbiore Polski, rozdzielono i część, obejmującą Izdebnik i Lanckoronę sprzedano.

P. Miśko zaopatrzył kopię inwentarza cennemi uwagami, które dla lepszego zrozumienia rzeczy dużo się przyczyniają, nadto dodał na końcu ustęp zawierający krótką historyę lasów izdeblickich.

Tytuł inwentarza opiewa:

I n w e n t a r z

Państwa Lanckorońskiego, Nayiaśnieyszey Franciszki Królewiczowey Polskiej Kurlandyi Semigalii Xiężney Dziedzicznego w Cyrkule Wielickim leżącego circa Occupationem z dawnych Inwentarzy y Indagacyi uczyniony y na Groncie Liquide Ultimis May Ao Dni 1777-mo spisany.

Nadto na okładce znajduje się napis niemiecki:

I n v e n t a r

der durchlautigsten Franciska von Polnisch Curland und Fürstin von Semigalien erblich eigenthümlich gehörigen Herrschaft Landskron verfasst nach den alten Inventarien vom Jahre 1777.

Dokument rozpoczyna się od opisu folwarku w następującym porządku:

Folwark Landskoroński

Pod zamcznym zwany.

Na początku inwentarza tego folwarku znajduje się:

Opis dworu, jak i z czego był budowany, czem były budynki kryte, okna w ołów oprawne. Piece w pokojach były „z kachli białych prostych“. Kafle te wyrabiano dawnymi laty w gminie Sulkowice, jeszcze około r. 1830 do 1840. Później garncarze ci wymarli.

Potem idą opisy: folwarku, stajni, piwnicy, obory, gumna, śpichlerza, dziedzińca i studni. Jako charakteryzujący dokładność inwentarza, podajemy opis studni i ogrodzeń, z zachowaniem oryginalnej pisowni:

„Studnia w Dziedzińcu Cembrowana nie głęboka, przy której Żuraw y Wiadro do ciągnięcia Wody nieokowane; wyżej zaś wzmiankowany Dwór jest Połową Sztachecikami z Łat tartych obstawiony do Ogródka za Dworem będącego, iest w Parchanie, nad którym Daszek z Gontów Fortka na zawiasach y hakach z Wrzeczadzami y Skóblami, cały zaś Ogródek iest w koło Parchanem obwiedziony, nie duży, jeszcze z tego Ogródka są Drzwiczki niewielkie na Zawiasach y hakach z Wrzeczadzem y Skóblami żelaznymi do Komórki czyli więzienia pod Kuchnią w Murze będącego, Intus Podłoga y Powąła z Tarcic“.

Polą dworskie. Niwy orne. Tu podano opis siedmiu niw:

„1-sza Pod Zamkiem na niey wysiać można plus minus Miary krakowskiej korcy N. 40“ i t. d.

„**Ogród** tylko jeden w nim kapusty zagonów N. 15 Marchwi zagonów N. 9“.

„**Łąki.** 1. Przy Łęgu iedna być może Wozów 4 konnych N. 2.“

„2-gi We wsi Budzowie, która że daleka, Dwór ią przedaie“.

„**Lasy.** 1-szy Pod Zamkiem jodłowy mały. 2-gi Solca także tam, Jodłowy, Budowlowy nie mały“.

Jestto pierwsza wzmianka o lasach.

Wymienione są teraz dziesięciny, poczem opisany jest:

„**Budynek Pański**“, t. j. karczma w mieście Lanckorona.

W końcu podano inwentarz sprzętów folwarku Lanckorońskiego, a więc wyliczone tu są: korczyki, ćwierci, kociołki, miarki, wiaderka i t. d. Między innymi: „Piła ręczna do tarcia 1, Do ostrzenia jey pilnik 1“.

W końcu przychodzi opis obory, a więc: 23 krów, buhai, ciołków, jałówek, trzody, macior, prosiąt.

Folwark Zakrzewski.

W tym samym porządku jak przy Lanckoronie podano dokładny opis wszystkich zabudowań dworskich, niw, łąk i ogrodów. Dalej wymienia inwentarz:

„Sady dworskie.

1. Przed folwarkiem samemi śliwkami zasadzony.
2. Na dole niżej Folwarku z podobną drzewiną.
3. W tyle Folwarku mały, dopiero śliwiną zasadzony.

Rybołówstwo. Sadržawki jedna nowo wysłamowana, zarybiona, druga osuszona nie ślamowana.

Lasy do Zakrzewa.

1. Ch e ł m Jodłowy staro Drzewny, miejscami Buki w sobie mający dosyć znaczny, który do używania Skawinkom służy.

2. Ż a r e k między Barwaldskim y Kalwaryiskim leżący, sam Jodłowy, Budowlowy Duży“.

Las Żarek leży na górze powyżej klasztoru w Kalwaryi Zebrzydowskiej. Na szczycie góry w lesie Żarku są dziś resztki okopów zamczyska, które zamieszkiwała w XV stuleciu W ł o d k o w a i stąd urządzała słynne wyprawy zbójckie. Są ślady dwu odrębnych obok siebie leżących zamków, dziś zwane „duże zamczysko“ i „małe zamczysko“.

Przy folwarku Zakrzów jest dokładny spis wozów, pługów, bron, sani i t. d.

Folwark Izdebnik.

„Dwór z Drzewa Tartego na Podmurowaniu w Węgły budowany, dachem gontowym dobrym przykryty, z dwiema Facyatkami w Dachy, w których Dymniki z Drzwiczkami na Zawiasach y hakach z haczykami do Zamykania, przed Sienią jest na Słupach Ganek, do którego z Dworu schody, w nim Podłoga z Tarcic y Powąła. Balasiki po iedney stronie a po drugiey Ławka do Sie-

dzenia z Ganku Drzwi pojedyncze futrowane na Zawiasach sztabowych y hakach z Zamkiem dużym żelaznym do Sieni, w której Podłoga y Powąta z Tarcic ułożona, za Drzwiami Siennemi na lewą rękę w zapierzeniu z Tarcic będącem są drzwi z Tarcic na Zawiasach z Wrzeczędzem y Skóblami na górę...“ i t. d.

W podobnie szczegółowy sposób opisany jest wygląd i stan wszystkich zabudowań, oficyn, kuchni, stodół, obory; potem idzie spis sprzętów, opis ról, wysiewu w korcach i opis bydła.

„**Lasy** 1-szy. B a r g l i c a zwany, w którym Jedlina do Budowli zdatna iest nieco olszyny.

2gi J ę c z m y k ó w k a, nie duży, w którym sama młoda sośnina.

„**Sady** 3, w których różne drzewa rodzajne zawierające“.

Folwark Harbutowski.

Opis taki sam, jak przy wyżej wymienionych folwarkach, nadto jeszcze jest browar, młyn do mielenia sładu i gorzelnia.

„**Gruby** na jarzyny w sadzie“ (piwnice).

„**Ogród** z zagonami ornemi na warzywo, na którym teraz jest kapusty zagonów N. 10, Marchwi Zagonów 10. Ziemniaków seu kartofli zagonów 23, konopi zagonów N. 4.“

Pierwsza wzmianka o ziemniakach.

„**Sadów** 5 różną dobrą Drzewiną rodzajną zasadzonych.

Lasy. 1szy G o ś c i b i a w nim Jedlina y Buczyna.

2gi P t a s z n i c a w nim Sośnina krzywa“.

Las Gościbia leży w gminie Harbutowice. Las Ptasznicza leży o 8 km. dalej w gminie Sulkowice; nie wiadomo dlaczego wymieniono go przy Harbutowicach. Las Gościbia stanowił niemal największy zwarty kompleks lasów wyżej 600 morgów a ledwo o nim wspomniano. Około r. 1820 zabito w Gościbi ostatniego wilka w okolicy.

Folwark Rudnik.

Opisy jak przy poprzednich folwarkach. I tu także znajdował się browar i gorzelnia.

„Lasy 1mo w dołach ku Bączarce, nazywające się Zadziele, nie duży Jedlina nie wielka y innemi krzakami zarosły.

2. Góra na której krzaki różne y Jedlina, lecz nie wielka.

Innych Lasów do Rudnika żadnych nie masz, ani Barci w nich, Pastwisk także w tej Wsi nie masz, tylko każdy na swoich Ugarach Bydło pasie“.

Folwark Palcza.

Opis jak przy poprzednich folwarkach. O lesie niema wzmianki, chociaż był.

Folwark Skawiński.

Opisy jak powyżej.

„Lasy 1mo. Chęłm Jodłowy y Bukowy wielki, w którym Drzewa do Budowli zdatne są, innych Lasów nie masz“.

Na tem kończy się opis folwarków, innych folwarków prawdopodobnie nie było, poczem podano opisanie karczem, zajmujące cztery karty.

Po opisanu karczem następuje właściwy opis lasów, który dosłownie przytaczamy. Wszystkie nazwy lasów wypisane wielkimi czerwonymi literami.

Opisanie Generalne Lasów w Państwie Landskorońskim znajdujących się po pod wsiami wzmiankowanych jako to:

„**Podzameczny 1.** Potokiem tylko około staia kwadratowego Jedliną na Krokwy zdatną zarosły“.

Las Podzameczny na górze nad miastem Lanckoroną położony. Na szczycie góry był zamek warowny, siedziba starostów Lanckorońskich. Dziś z zamku pozostały resztki murów i kupa gruzów. Miejsce wycieczek turystów z Krakowa.

„**Żarek 2.** między Lasem Kalwaryiskim y Barwaldskim Cechami Nayiaśniejszey Dziedziczki odbity długi około pół mile, szeroki na Ćwierć mile, sam Jodłowy do Budowli wszelkiej zdatny.

Chełm 3. Jedną ścianą z Lasami Stryzowskim i Marcowskim graniczący, Cechami odbity, długi na pół Mile, szeroki na Ćwierć mile, a miejscami y Węższy, starodrzewny Jodłowy w całym Państwie naylepszy y nayznaczniejszy, na Parowach iak insze leżący“.

Las Chełm i dziś najlepszy jest w całym Skarbie. Nie utracił swego zaszczytnego wyróżnienia.

„**Droszczyzna 4.** Ścianę dzisiejszego Dziedzictwa od Lasów Kameralnych Jego Cesarskiej Mości Klucza Makowskiego trzymający, Cechami Nayiaśniejszey Dziedziczki oznaczony na Stay kilka wszecz, około Ćwierci mile wzdłuż rozciągający się Jodłowy piękny młodociany.

Słonina Baczyński 5. z Lasem Woytowstwa Jachowskiego stykający się, Cechami odznaczony, od Lat dieściu po wycięciu zapuszczony. Młodociany Jodłowy, długi około Stay siedm, Szyroki około Stay Cztery. Gajek mały.

Kotonka 6. Długości Ćwierć mile przeszło, Szerokości na Staien kilkanaście maiący, między Bienkówką y Żarnówką leżący, Bukowy y Jodłowy pospólny.

Zwalisko 7. wyższego bliski, długości około Ćwierci mile, Szerokości mniejszej, Górę do Łamania Kamienia Młyńskiego maiący, Drzewem ut supra Bukowym y Jodłowym zarosły“.

Lasy Zwalisko i Kotonka należą dziś do dóbr Myślenice Księcia Lubomirskiego.

Magóra 8. Wsi Wieprza i Royszówki, Wsiów Makowskich y innych sąsiedzkich bliski, Landskoronie na użycie trudny in Natura Jodłowy i Bukowy pospólny, blisko pół Milki wzdłuż, ćwierć milki wszecz ciągnący się.

Gdól 9. Lasu wyższego bliski sam Jodłowy, Landskoronie do sprowadzenia trudny, szerokości na ćwierć mile, długości na półtory ćwierci mile maiący.

Czarny potok 10. Nad wsią Bogdanówką Jodłowy i Bukowy pospólny, długości około ćwierć mile, szerokości około Stay czworo maiący, Landskoronie na użycie trudny.

Uplas y Parszywka 11. Nad Żarnówką leżący sam Bukowy, długości około pół mile, szerokości około Stay sześć maiący, od Landskorony daleki.

Koton 12. Między wsią Trzebonią y Więciórką, a Państwa Myślenickiego Stróżą wsią leżący, sam Bukowy, długości około pół mile, Szerokości około Ćwierć mile mający. Góra do wyrabiania Kamienia młyńskiego sposobna, o której otwarciu Górnicy konkurują“.

Lasy pod 10, 11 i 12 należą dziś do dóbr myślenickich.

„**Gościbia 13.** Harbutowicom bliski, Drzewem Bukowym mniej, Jodłowym więcej zarosły, długości około pół mile, szerokości około ćwierć mile blisko mający, w którym Siągi Bukowe Remanentem stoją.

Groń 14. Rudnika naybliższy Młodociany, Drzewem Bukowym, Jodłowym zarosły, mały ledwo kilkanaście Stay długości, szerokości mniej trzymający.

Janczownik 15. Wyższy Wsie przyległy, sam Jodłowy miernie drzewny, Stay kilka wzdłuż, wszerej mniej mający.

Olszyny 16. Tey samey Wsi nayprzylegleyszy mierny, Jodłowy, szeroki około Stay sześć, długi około Stay czterech“.

Lasy 14, 15, 16, należą również obecnie do dóbr myślenickich, las Janczownik nosi dziś nazwę Ł ę c z o w n i k.

„**Groby 17.** Las Palecki, Jodłowy, Młodociany, długości Stay kilkanaście, a Szerokości Stay kilka mający.

Ptasznica 18. Sosnowy, w kawałku dębowy, Sulkowic i innych Wsiów bliski, Szeroki około pół Ćwierci mile, długi o Ćwierć mile.

Barglica 19. Lasów Państwa Kalwaryjskiego dotykający, Cechami odbity. Jodłowy y Sosnowy, Wsiów Izdebnika y Landskorony bliski, długi około Ćwierci mile, szeroki o Stay kilkanaście.

Solca 20. Landskorony naybliższy. Jodłowy bardzo młody z lasem Brodzkim stykający się, Cechami odbity. Długości Ćwierć mile, Szerokości bez połowę trzymający“.

Na tem kończy się opisanie lasów całego Państwa Lanckorońskiego. Dziś oprócz wyżej opisanych lasów, należą jeszcze do Skarbu izdebnickiego laski zwane s o ł t y s k i m i. Należały one wówczas, jak przypuszczać należy do Wójtostw czyli do Sołtysów. Lasy sołtyskie leżą dziś w gminach: Biertowice, Baczyn, Budzów, Zakrzów, Skawinki, powierzchnia każdego wynosi mniej więcej po 150

morgów. Niektóre ich części powstały na dawnych ornych polach wśród lasów położonych, dziś jeszcze znać, gdzie stały pojedyncze domy.

* * *

Po opisie lasów znajdujemy w inwentarzu „Ordynaryusz“, w którym wymieniono pobory w naturze: Panu Pisarzowi Żuławińskiemu, Piwowarowi oraz Palarzowi, Gospodarzowi Podzamecznemu, Podstaroście Izdebnickiemu i t. d. W wykazie tym niema już nigdzie wzmianki o leśniczym ani o jego poborach. Prawdopodobnie po sprzedaży tej części starostwa lanckorońskiego leśniczego nie było żadnego.

W dalszym ciągu idzie spis obsiewów na polach ośmiu folwarków w r. 1777, a dalej spis mieszkańców Lanckorony po nazwisku, z wymienieniem ile posiadali roli. Ze spisu tego przytaczamy następujące ważniejsze szczegóły:

„**Miasto Lanckorona.** To miasto wszystko z drzewa pobudowane, od Najjaśniejszych Królów polskich, Kazimierza w Roku 1366-tym w Dzień kwietniej Niedzieli w Krakowie uprzywilejowane, od Następców Jana Trzeciego na Łanach trzech Approbowane, aż do Panowania Stanisława Augusta Konfirmowane pod Panowaniem zaś Jego Cesarsko Królewskiej Appostolskiej Mości tych wszystkich Przywilejów y Approbacyi nie uzyskujące, dzisiejszym Inwentarzem Łany wyższe na Place, Ogrody y orne Pola rozporządzone, mające na Mieysce w Przywilejach, Czynsiku z Osoby iakowegoś, y Grzywien przeznaczonych płacą do Skarbu Państwa, Rok rocznie, co z kwitu ostatniego pokazało się, Hurtem z Miasta y obydwóch Przedmieściów Złoty Górskich Nr. 74 groszy 9“.

Dalej przychodzi spis ile płacą mieszczenie od wyrobu piwa, gorzałki, od młynów i t. d.; wymieniono przytem cech szewców i rzeźników.

„W tym Mieście a Latere na Górze Zamek murowany naddezelowany, który że dzisiejszą Donacyą pro Interesse Najjaśn. J. M. C. I. excypowany być ma, przeto tego opisanja za wspomnieniem tym tylko o Budynkach omittit, którego niżej Las do Jurysdykcyi Najjaśniejszey Dziedziczki należy“.

Jestto jedyna wzmianka o zamku lanckorońskim, który był dawniej warowną siedzibą starosty lanckorońskiego. Dziś tylko gruzy na szczycie góry i nad miastem Lanckorońską.

Pomiędzy mieszkańcami wymieniony:

„Jan Rozwadowski (trzymał 3 ogrody po 3 złote) Liber z flor. 9, Leśny Podzamecznego Lasu Strzeleckiego nie daie“.

Leśny ten pilnował lasu na górze Zamkowej, za to nie opłacał czynszu z 3 ogrodów po 3 floreny.

Wieś Izdebnik. Spis mieszkańców i należnych danin. Gospodarz z roli powoźnej (t. j. z całej roli) „Jakób Turek Strzeleckiego nie płaci, bo leśny Barglicy, Solcy y Jęczmieniówki z 1½ dnia“ (Jako leśny był wolny od odrabiania pańszczyzny po 1½ dnia w tygodniu.)

Wieś Biertowice. Tylko spis mieszkańców i danin, o lesie niema wzmianki.

Wieś Sulkowice. „Szymon Rusek Lasu Ptasznicy Leśny, z dnia i oprawy Łokci 3, Strzeleckiego nie daie“ (Jako leśny zwolniony był od 1 dnia w tygodniu pieszo i powaby (?) 3 łokci nie składał do dworu.)

Wieś Harbutowice, wieś Rudnik i Palcza. Wymieniono leśnych wraz z daninami, od których byli uwolnieni.

Wieś Baczyn. „Sobestyan Lanik leśny z Powab 4, Gayku Słoniny Baczyńskiego, Strzeleckiego nie daie“. „Las ma Słoninę od Lat 10 zapuszczony po wycięciu“. „Słonina“ była nazwa lasu w tej wiosce.

Wieś Jachówka. „Błażej Biedrawa Leśny Lasu Droszczyń“.

„Gromada daie 1 kopę pstrągów“.

„Lasu nie masz Bukowego sam jodłowy, Graniczący lasy Makowskie Cechą Herbowną Dziedziców odbity“.

Jestto pierwsza w inwentarzu wioska, w której składano daninę, po 2 kopy gontów z Ról Powoźnych i od zarembników, razem 44 kóp. Zagrodnicy nie dawali gontów.

Wieś Zakrzew. „Józef Wielgus, Tomasz Gramatyka Leśni Lasu Żarku z dni 4. Powab 8 dni. Strzeleckiego nie

daią. Las ma Żarek zwany, pomiędzy Barwałdzkiemi y Kalwaryjskim leżący, sam Jodłowy, Tramy piękne maiały.

Wieś Stronie. „Błażej Ambroż Leśny Lasu Chełmu z Dni 3, Powab 4, Strzeleckiego daie Fl. Mon. 8 groszy 28“.

Wieś Budzów. „Marcin Reciak Leśny Lasu Chełmu z Dni 1¹/₂ Powab dni 4“.

„Budzowska Gromada daie 1 kopę pstrągów“.

„Lasu używa Chełmu z wsiami Zakrzewem“.

Wieś Trzebonia. „Michał Ziaja Leśny Lasu Kotonia z dni 1¹/₂ y Powaby dni 4“.

„Ma Las Kotoń zwany, Gurę Kamienną“.

Z tej wsi przychodzi dochód z polan, przyrobisk i strzeleckiego. Z roli powoźnej i z zarembków dawali po 2 kopy gontów, razem 86 kóp.

Wieś Więciórka. Z roli powoźnej i od Zarembników dawano po 2 kopy gontów, razem 24 kóp. Przynosiły też dochód „Polaniska z Przyrobiskami, Kopaniny i Kosarzyska“.

Wieś Bogdanówka. „Walenty Żyła Leśny Lasu Czarnego Potoku y Upląza z dnia 1. Powab dni 4. Lasy różne Bukowe mierne.

Wieś Zawada. Zarembników 9 dawało po 2 kopy gontów, razem 18 kóp.

Wieś Bienkówka. „Woyciech Wrona Leśny Lasu Kotonki z dni 1¹/₂ Złotyeh górskich 30 i Powab 2 dni. Las mały różny młody Kotonka zwany.

Leśny ten miał opust 30 złotych górskich z roli powoźnej, inni mieszkańcy płacili po 60 złotych z ról powoźnych; był więc Wrona niezwykle hojnie uposażany. Gontów kóp 90, dochód z polan i przyrobisk.

Wieś Żarnówka. „Kazimierz Jurek Leśny Lasu Zwałicka z dnia 1¹/₂, Strzeleckiego płacił 8 zł. 28 groszy. Antoni Kaźmierz Leśny Lasu Magury y Gdula z dnia 1 y Powab 4 dni. Strzeleckiego płacił 8 zł. 28 groszy“.

Na tem kończy się opis wiosek Państwa Lanckorońskiego.

Dalej idzie ustęp p. t.:

Powinności Gromad całego Państwa Landskorońskiego.

Kmiecie i Zarembnicy. Tu podano szczegółowy opis, ile dni w tygodniu robią kmiecie i zarembnicy bydłem, a ile dni pieszych.

„Orzą, radlą y włóczą bez wydziału od Wschodu do Zachodu słońca, na dużym dniu Południa Godzin dwie, na małym Godzinę iedną do wytchnięcia sobie y Bydłu przeznaczone mają“ i t. d. Szczegóły te odnoszą się wyłącznie do gospodarstwa rolnego.

Między innemi powinnościami wymieniono:

„S z a r w a r k i do utrzymania Jazów, tamowania nawalnych wód, słamowania Rzyk na Młyny wszystkie Gromady odprawiaią.

G o n t y czworopiętne oddawać powinny Wsie, w których są w Leniach¹⁾ przeznaczone, a gdyby tych Dwór nie potrzebował, po Groszy piętnaście za Robotę Kopy płacić powinni, których gdy Dwór żądać będzie, Drzewo na nie assygnować powinien in proportione.

G r z y b y Miarką na Groncie będącą oddaia, lub za nie Dworowi Groszy Górskich sześć płacą dawnym zwyczajem, z pośledniejszego zaś Zwyczajiu Siemienia Lnianego w Strych za iedną Miarkę Grzybów też Miarkę oddaia.

P a l a n i a r z e z Polan przepisane czynsze y Powaby płacić Monetą górską mają, Cech czyli Znaków nie wycinać, nie rozprzestrzeniać nad dawne tych każdemu przeznaczenie, y w Konsensach Cechami ograniczenie, od których iakowa komu Powaba dawniey przepisana, ta do Placowych czterech dołączona iest, y robić ią powinni, a iezeliby takowa przez Młynarzy, Palaniarzy y Komorników, którzy do Inwentarza tu nie wchodzą, ale co Rocznie osobliwym Regestrem Rewidowani być powinni nie podana była, to za Dowodem zawsze odrobiona być powinna, a to na fundamencie Reguły wyżney o Powabach napisaney, na Rok z każdego Placu przekazującej“.

Mowa tu o polanach między lasami na wypas owiec przeznaczonych, a zapewne przez karczunek lasów powsta-

*) „W Leniach“ t. z. jak w wykazach szczegółowych podano.

łych. „Place“ tu wspomniane odnoszą się do miejsc, gdzie były owce na noc spędzane.

W dalszym ciągu znajdujemy powtórnią wiadomość o obowiązkach gonciarzy:

„Gonciarze bądź ze swoich Drew w Potokach mianych bądź w Lasach Pańskich kupnych od wyrobionych Gontów Kop tysiąca circa Revisionem płacić powinni Skarbowi po Górskich Groszy Piętnaście. Ciż gdyby na potrzebę Dworu w Lasach Pańskich Gonty bili, płacić im należy od Tysiąca Sztuk po Górskich Złoty sześć“.

Zachodzi tu jakaś pomyłka, bo raz mowa o k ó p tysiącu, drugi raz o sztuk tysiącu. Zdaje się jednak, że chodziło o sztuki.

„Sądy r u g o w e zwane te Wsie raz do Roku w czasie Postu Wielkiego miewają, na których IMCi Pan Ekonom Państwa zasiadać powinien, ieżdżąc od Wsi do Wsi, a to dla wygody żądających sprawiedliwości za którą jego Fatygę prócz Adjukatów z każdej Roli lub Dwóch Zarembków Groszy Górskich Dziesięć, Owsa starey Miary Miarę iedną; gdy zaś nie odprawuie nic nie bierze.

Rewizya co rocznie bywać powinna, Polan seu Kopanin, aby tych rozprzestrzenieniem Lasów nie psuto, których teraz dobycie jest zakazane. Wążący się rozprzestrzeniać, karany być powinien.

Wszelkie proweniencye Pieniężne są zwyczajem górskim rachowane, to iest na Złoty ieden Czechskich sześć“.

W dalszym ciągu znajdujemy obszerne i szczegółowe wyliczenie obowiązków, jakie leśni pełnić mieli.

„Leśni Lasów Dniem y Nocą gdy tego potrzeba, z każdego tym bądź to Pańszczyzny, bądź to Grontu, bądź to inszego przeznaczenia pilnować powinni. Leśniczemu co do Dozoru Lasu subordynowanemi bydź, wdzieraiących się do Lasu zabierać, Zwierzynę to iest: każdy Leśny oddawać powinien Sarnę iedną, Zaiący Cztery, Głuszca jednego, Trzetrzewia iednego, Jarząbków parę, Kuropatw Par dwie, Gołębi dzikich Par trzy, Kaczkę iedną, Ptaszków drobnych Kopę iedną, w pośledniejszych zaś Czasiech płacili za to Górskich Złoty ośm, groszy Dwadzieścia y ośm, czynszu rocznego z osoby każdego Leśnego, który Prowent, na których teraz przeznaczony takowy był Videatur w Leniach.

pod Tytułem Strzeleckiego. A niektórzy w lasach pomniejszych wolni od tego Podatku. Ciż Leśni podczas Jarmarków Landskorońskich na usługę Dworu stawać powinni, na Exekucyą gdy tego potrzeba chodzić, od której Usługi teraz dla Dozoru lepszego Lasu nieco wolni być mają.

Za zbóicami, kiedy tego potrzeba na schwywanie onych wychodzić ich iest obowiązkiem, a to z Waydą wałaskim. Żywicę, Smardze, gdy się z Rodzą a Jałowcu po Miarce oddawać powinni.

P t a s z k ó w Łowem bawiący się przez Rok, powinien oddać na Rok Ptaszków kóp dwie“.

Byli to zawodowi ptasznicy, podobnie jak dziś górale, łowiący kwiczoły w tych okolicach podczas zimy. Łowienie ptaków śpiewających uprawiano w tych latach mniej więcej do r. 1870. Jeszcze w r. 1881. widziałem w lasach stare obłaczki, zawieszane na drzewach.

„R y b a c y“ oddawali do dworu ryby i raki, „za co ich dwór kontentował“.

„Z K a m i e n n e y g ó r y circa Revisionem Górnicy od wyrobienia Kamienia Młyńskiego Wierzchu bądź Spodka po Złotym Górkim iednym, od Żarnowych nie płacą.

S p a ś n e gdy Bukiew obrodzi, od Sztuki Trzody iedney po Górkich Groszy siedm y Pół oddaia.

Od owiec, Kóz, na Spaśne od sztuki po Górkich półtora Grosza, a od pięćdziesiąt sztuk Owiec, Barana iednego z dawnego zwyczaju dawali, z Późniejszego zaś po Górkich Groszy sześć od sztuki płacą, Baranów nie daia. Ograniczni zaś po Groszy trzy Górkich wypłacać powinni. Hal ad praesens nie masz, zostały przy Makowie“.

W tych czasach odbył się podział dawnego Starostwa Lanckorońskiego, przy którym hale t. j. wysoko położone pastwiska górskie przyłączono do Makowa.

„Od Bydła zaś tym sposobem płacą: z Ugorów Pańskich przez Lato od Konia po Złotemu górkich iednemu, od Krowy Wołu toż, od Jałownika najstarszego Groszy Górkich dwadzieścia dwa i pół, od Cielecia Groszy sześć. Z Paszy zaś wszelkiej Jałowej, bądź Leśney bądź inszey Pastwiskowej byle nie z Grontu podgnojonego płacą od Krowy Groszy Górkich dwadzieścia.

Oprócz wymienionych powinności znajdujemy w inwentarzu wiele innych, jak: czynne najmy, daniny z ospy, żyta, pszenicy, owsa, drobiu, powinności należne od tkaczy, młynarzy, kowali, od szynkarzy i t. d. Szczegóły te, jako mniej dla nas ważne pomijamy.

Jak wyżej podano, w owych czasach podzielono Starostwo Lanckorońskie na dwie części, t. j. Lanckoronę z Izdebnikiem sprzedano królewiczowi Karolowi, względnie żonie jego Franciszce z Krasińskich, zaś Maków pozostał przy rządzie austriackim. Bliższe szczegóły tego podziału podamy poniżej, w związku jednak z aktem podziału znajdujemy na końcu inwentarzu następującą uwagę:

„Tu się adnotuie, dla prywatney Wiadomości z Kopy y pozwoloney granic Ściany Dóbr Landskorońskich od Dóbr Klucza Makowskiego po nastąpionym Rozdziale Dóbr iedną Naturę dawniey maiących, których nastąpić ma w Naywyższej J^oIMCI Naywyższym Gubernium Lwowskim Ratyfikacya.

G r a n i c ę między Królewiczem JMością Xiążęciem Kurlandskim przez IMCi Pana Gietulewicza pełnomocnego Kommissaria odkupionym Państwem Landskoroną, a pro Ararie pozostałym Kluczem Makowskim w Pańskim Lesie Droszczyna nazwanym, który na pół Mile wzdłuż, a Ćwierć mile wszere rozlega się sub spe Rati przyznaną niżej na podpisie wyrażony w przytomności wyżej rzezonego IMCI Pana Plenipotenta zniósłszy się wraz z J. P. Gugu Deputowanym Cesarsko Królewskim Cyrkułu Wielickiego Kommissarzem dnia dzisiejszego wynurzył w ten sposób: Że ta zacząwszy od Górnego Klina Jachowskich Pól przy Makowskiej Drodze będącego po Dolinie, która prawie pomieniony Las na dwie Części dzieli aż do zakończenia się oney iako trzy graniczne Kopce znaczą, z których są dwa w odległości od wyżej wzmiankowaney Drogi na 1600 Sążni wciąż po Dolinie będące po obydwóch Stronach Wody, ostatni zaś przy weyściu w prawo zostaiącego sypane rozciągają się. Notandum iż w prawo graniczące Budzowskie Pola y Wyrobiska, lub tak nazwane Poremby, które po teyże Dolinie do Drzewin wyżej oznaczonego Lasu się stykają wybiciem Ces. Król. znaku Lasów rozgraniczenie między Polami y Lasami znaczącym od-

dzielone są. Actum w Budzowie D. 7 czerwca 1777 Anno“.

F. J. Feger
Łowczy
Antoni Gietulewicz.

Następuje jeszcze „Tabella Bydła wyżej po Folwarkach spisane go IMCI Panu Dzierżawcy oddanego“. Wymieniono tu wszystkie folwarki wraz z ilością bydła w każdym się znajdującym. Inwentarz ten spisano w czasie kupna i ten zdaje się odebrali „Panowie Dzierżawcy“. Z inwentarza dowiadujemy się ciekawego szczegółu, że na żadnym folwarku nie chowano wówczas koni.

Zamyka inwentarz tabela, w której są zestawione summarycznie dochody z 21 gmin. Dochód ten wynosił wówczas 17518 złotych 17 groszy 5¹/₂ denarów.

* * *

W roku 1777 rozpada się Starostwo Lanckorońskie na dwa majątki. Jeden stanowią dobra Lanckorona, które przez małżeństwo przechodzą na własność księcia Montleara. Pozostawił on syna i córkę, którzy ok. r. 1865 podzieliли się majątkiem w ten sposób, że Lanckorona i Izdebnik pozostały przy księciu Maurycym Montlear zaś dobra Myślenice przeszły na własność jego siostry.

Księżę Maurycy Montlear nie zostawił potomków, a skarb Izdebnicki przechodzi w drodze spadku na arcyksięcia Rainera. Księżna Montlear za życia jeszcze darowała dobra myślenickie księżnej Lubomirskiej.

Druga część starostwa Lanckorońskiego t. j. Maków, pozostała po r. 1777 przy rządzie austriackim, kiedy i komu tę część sprzedano, dokładnie nie wiem, przed kilkudziesięciu laty jednak należały one do ks. St. Genois, od tego nabył Makowszczyznę w drodze kupna arcyksiężę Albrecht, ówczesny właściciel dóbr cieszyńskich.

Niewiadomo dokładnie, w jakim stanie było leśnictwo podczas podziału w r. 1777. Na akcie inwentarza podpisany jest dnia 7. czerwca 1777 Feger jako łowczy, czy był on leśniczym w Budzowie, nie można sprawdzić. Najstarsza leśniczówka jest w Budzowie, późniejszymi laty obsadzano leśniczego w Lanckoronie pod górą Zamkową i zbudowano

tam leśniczówkę około roku 1830 w Harbutowicach w lesie Gościbia wybudowano leśniczówkę około roku 1830 i tu zamieszkał nadleśniczy Bäuml, rodem z Czech. Był to pierwszy nadleśniczy, o którym mamy wiadomość, jeden leśniczy był w Budzowie, drugi w Lanckoronie.

Oprócz tego przed odłączeniem skarbu myślenickiego były leśniczówki w Pcimiu, w Trzeboni i Stróży, a nadleśniczy Bäuml zarządzał wówczas całymi lasami.

Sprzedaje przed kilkudziesięciu laty ograniczały się tylko na pojedyncze doborowe drzewa, zdatne dla okolicznych włościan na gonty i deski. Na przerabanych obszarach obsiewała się jodła i ta stanowi dziś resztę rębnych jodłowych drzewostanów.

Okolo roku 1840 zaczyna się użytkowanie lasów zrębami czystymi i obsiew zrębów krzycą i owsem, do czego wprowadzono siew świerka w rzędy. Z uprawy tej powstały czyste lasy świerkowe. Od 20 lat wprowadzono ponownie samosiew celem uzyskania drzewostanów mieszanych i utrzymania jodły.

Od 16 lat zaczęto zalesiać małe górskie folwarki, jak: Baczyn, Polcza, Harbutowice i Zakrzów. Zalesiono dotąd ok. 250 morg. pól ornych sadzonkami świerka i jodły. Na dawnych polach folwarku Palcza wprowadzono na próbę daglezyę, która początkowo rozwijała się dobrze przez kilka lat. Nadeszły mroźne zimy i daglezye wymarły albo zupełnie, albo w górnych partyach (od połowy wysokości), dolne partye ocalały i starają się wytworzyć nowe wierzchołki.

W lasach izdebnickich znajdują się także wajmutki, nazwane od dawna przez ludność okoliczną „saskim bo-rem“, a wprowadzone prawdopodobnie przez nadleśniczego Bäumla. Dziś sosny te dają tramowe drewno, co prawda nadzwyczaj kruche i obsiewają się tak w dworskich jak i sąsiednich włościańskich lasach.

Wprowadzono tu także przed kilkudziesięciu laty modrzewia z rozmaitym skutkiem.

Józef Miško.